

Ali me ne poznaš?

Nisem visokega rodu. Ne gojijo me po gredicah in oknih. Skromno sem oblečena. Zamolklo zelena stojim po gomilah, ob ortih, njivah in stezah, imam prejnato stebelce, pernate liste in vrh vejice rumeno glavico z belim kolobarjem. Dišim močno. V sebi imam gosto hlapno olje, grenko snov, smolo, gumi in razne soli. Če me razgrizeš, ti bo pogrelo usta in pogrencilo.

Veliko je pisano v zeliščnih knjigah o meni. Iz davnih, davnih časov me poznajo matere in zdravniki. Pozna in časti me ves svet, imajo me v vsaki lekarni in v vsaki družini. Saj sem tolažnica bledičnih in božjastnih, glistavih in grizavih.

Saj me vendar poznaš? Ko si bil še tak nebogljenček, ki ne more še hoditi in ne zna govoriti in si se drl, da so pritekle vse sosede vkup — takrat je oparila tvoja mamica žličko mojega cvetja. In ko si zaužil par žličk mojega ovarka, te je pustilo hudobno ščipanje. Če te je hotela lomiti božjast, te je namazala mamica z mojim oljem in dala gorak obkladek iz mojih glavice in pšenične moke. Pa so te bolele oči, izpahnilo se ti je po ustih in v nosu. Mamica ti je izpirala oči in usta z mojim ovarkom. Če te je bolela glava, ko si bil mračen, ko si bil pregret, zmeraj ti je pomagal moj ovarek. Moji obkladki so ti pregnali trganje iz ušes in zob, kuhan sok mojega stebela ti je ozel trud iz nog. Me poznaš zdaj? Jaz zdravim jetra in oranico, mrzlico in udnico, želodčne in udne bolezni, sem prijateljica otrok in odraslih. Ostani mi zvest in živel boš dolgo. Nabiraj in posuši me: cvetne glavice v papirju, stebela z listi na soncu. Namoči me v žganju. (16 gramov cvetja na pol litra.) Za vsako slabost v želodcu in v črevih jemlji po žlički. Ko si nahoden, si moči s tem obraz in izpiraj z razredčenim usta. Tako si ohraniš zdrave zobe. Grinte na nosu in po obrazu se pozdravijo hitro, če jih zmočiš večkrat s tem žganjem. Iz mene žgejo zdravilno vodo in olje. Doma si napraviš olje, če ga naliješ na moj cvet in ga imaš mesec dni na soncu. S tem oljem si mažejo stari ljudje križ in noge pa imajo lahko hojo.

Le poglej v knjigo, kaj pišejo o meni, sama se vendar ne smem hvaliti. In tudi treba mi ni. Vendar me skrbi, da imam sorodnice, ki mi jemljejo ugled. Prva je »njivska kamilica« (Anthemis arvensis), ki nima zdravilne moči. Spoznaš jo po tem, da ne diši ne slabo ne dobro. Druga je »pasja kamilica« ali smrdolika (Anthemis botula), ki se razlikuje tudi po postavi nekoliko od mene. Čuvaj se je! Njen duh prežene miši in bolhe, vabi pa k sebi žabe in krastače. Zato so jo imeli v starih časih za čarovniško zel. Marsikdo je obolel, ker je pil ovarek tega smrdečega cveta, zato ne puščaj svojega nosa doma, kadar nabiraš zelišča. Po smrdoliki boli glava in se vzdiguje želodec. »Žabjek« ali barvalna kamilica (Anthemis tinctoria) ti pobarva lepo rumeno vse, kar zmočiš v njeno izkuho. Tudi ona diši zoprno in ima okus po pokvarjenem zelju. Nekdaj so hvalili njen ovarek kot pomoč za živčne in udne bolezni in njene liste kot obkladek za trde bule.

Imam pa tudi gosposko in imenitno sorodnico, ki jo negujejo po ortih, to je »žlahтна« ali »rimska kamilica«, ki pomaga v boleznih kakor pomagam jaz, vendar ni tako priljubljena in ne tako priporočljiva, ker so v njej vse bolj močne snovi in škoduje njen ovarek, če je premočan.

Po pravici povedano pa je taka tudi z mojim ovarkom: če prevreš moje cvetje ali če ga vzameš preveč, se ti vzdigne želodec.

Moja sorodnica je tudi »zgaga« (*Anthemis pyrothomus*), ki ima mojemu podobno steblo in cvet, samo bolj hudo diši in bolj grenka je. Njen cvet kuhajo za povratno mrzlico, krče in otoke.

Zdaj me pa poznaš in veš, da mi je latinsko ime »*Chamomilla*« in domače — kamilica in da sem zvesta prijateljica vseh otrok.

Jože Tomažič

Posojilo in vračilo

(Narodna)

Nekoč je visoko na planini drvaril drvar, lesoval, oglaril, pozimi pa s sanmi sankal drva k vodni riži. Na planino pa pride nekoč sam kralj in naleti na drvarja. Nekaj časa opazuje drvarja pri njegovem delu, nato ga vpraša: »Koliko zaslužiš?«

»Šest zeksarjev!« mu odgovori drvar.

To se je kralju zdelo malo, zato nadaljuje: »Pa z njimi lahko živiš?«

»O, pač! Lahko, ker moram. Lepo si jih razdelim takole: dva vračujem, dva posojujem, dva pa imam za svojih dva in trideset!«

Kralju se je to zdelo zelo čudno, izprašuje in izprašuje, toda drvar mu vedno odgovarja eno in isto. Zato kralj premišljuje, kako bi vendarle zvedel za drvarja, na kakšen način lahko tako imenitno gospodariti. Sklene poslati svoje ministre k njemu na planino, rekoč: »Ker znaš tako dobro računati in še bolje gospodariti, da lahko od šestih zeksarjev dva posojuješ, dva vračuješ, a z dvema pa rediš še svojih 32, ti bom poslal na planino v rejo tri koštrune. Dobro jih ostrizi!«

»Bom, častivredni gospod!« in nadaljuje z lupljenjem plohov.

Kralj se vrne v svoje prestolno mesto in takoj pošlje svojega prvega ministra na planino k drvarju, da od njega izve njegov račun.

»Koliko zaslužiš?« vpraša prvi minister drvarja.

Drvar mu pove isto kot je povedal kralju. Ker pa mu je kralj dejal, naj mu pošlje koštrune in da jih naj dobro ostrize, zato zahteva od njega veliko denarja za odkupnino.

Odide prvi in pride drugi minister skušat drvarja, kako more s tako majhnim zaslužkom živeti pa še vračati in posojati. Toda drvar mu odgovori isto kot prvemu in ostrize tega koštruna še za večjo vsoto denarja. Resnice pa mu le ni povedal.

Odide tudi drugi minister, pa pride tretji skušat drvarja, kako more vračevati, posojevati in še preživljati svojih 32. Tudi temu odgovori isto in tudi tega koštruna ostrize še za večjo vsoto denarja. Skrivnosti pa le ne razodene.

Tedaj se kralj razjezi na svoje ministre in pošlje na visoko planino po drvarja. Drvar se obleče v boljšo obleko, natakne si na noge najboljše javorove cokle, se pred dvorom popraska za ušesi in odkašlja:

»Kaj zapovedo častivredni gospod?«

»Sedaj mi pa le povej, kako da lahko preživljaš svojih 32, pa še vračuješ in še posojuješ!«

Drvar se zasmije in kralju razloži: »Vidite, gospod! Zaslužim res samo šest zeksarjev. Od tega dva posojujem — porabim za otroke, kar mi bodo na moja stara leta vrnili; dva vračam svoji stari materi, ki me je skrbno redila; no, dva imam pa za svojih 32 — zob!«

Tedaj kralj pohvali drvarja in ga še obdari povrh.